

מגילת נמרוד

ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו.

צרר חם בצרורותיו את הקללה שהוטלה בזרעו, נטל עצמו ומשפחתו ויסעו משם דרומה, אל מדבר ערב. אל ארץ הארורים.

אדמת החול מקוללת ואינה ראויה להצמיח דבר, וממילא אין רצון בלב הארורים לעמול בה ולשדלה שתצמיח.

כי מאחר שנולדה הקללה הראשונה אין לדבר סוף. קללה יולדת קללה, השנאה פרה ורבה, והחיים על פני האדמה צוללים לחשיכה שאין רואים לה קצה, ותוך כדי כך הם קטנים והולכים, מצטמקים. איש איש לחייו הפרוריים, כגרגירי אבק ברוח מדבר.

מדבר ערב נשא עליו ביותר את הקללה שקלל הבורא את האדם ואת האדמה. היא הארץ הראשונה שפגש האדם כשגורש מגן העדן שבצפון. מגן הסהר הפורה לארץ צייה וחמסין.

במחשבת האינסוף של הבורא, הרואה עד קצת הזמן ועד למעמקי החלקיקים, עלתה מחשבה כאד שקוף העולה מאבן בוערת, אולי ייבהל האדם מהשממה והחום הנורא, מהמחסור והרעב, יכוף ראשו וישוב מהחטא, ואז ייסלח לו והוא יושב צפונה, אל הגן הלח והקריר, גן חיקו של האל.

אבל האדם פנה אל דרך אחרת, הוא חצה את המדבר בקומה זקופה, המשיך הלאה משם ולא הביט לאחור. ואביו, יוצרו, הביט עליו ממעל, מגובהי אין קץ, ממרחק בלתי נתפס שרק הוא יכול לגמעו במצמוץ העין או בהרמת גבה. הביט עליו בפליאה אלוקית, וכביכול אמר בלבו, לא זה מה שתכננתי עבור האדם, אבל מעתה פרושה לפניו האדמה לעשות בה כרצונו, ואף שלעולם לא יגיע אל יעד רצונו, כי אני, הוא סוף יעדו, והמרחק בינינו הוא

אינסופי, אבל בני בכורי זה, יכול להגיע ברצונו הכביר למקומות מפתיעים בהחלט.

אולם בני חם ששבו חזרה למדבר, רק גאוותם עלתה וצמחה לה שם והבשילה פירות.

הם היו זקופי קומה, שחומי עור, שחורי עיניים ושיער. הם לא כופפו את ראשם בפני השמש הקופחת, וגם לא בפני החול הדוהר בסופה, וגאוותם שלא מצאה לה במה לתלות, תלתה את עצמה במגדלי רוח מפוארים שראשם בשמים.

כנען שקולל בשמו מפי נוח, היה כאמור הקטן בבני בניו של חם אולם הגאה שבהם. ולמרבה הפלא, משא הקללה עוד הוסיף וליבה את גאון רוחו. חולם חלומות היה, ובהם היו שלושת אחיו, כוש, מצרים ופוט, שלושה חמורים הנושאים את אפריון השן שלו. או שהיו הם שלושה זחלי רימה מוטלים בפניו והוא הקרפד הענק נוטל מהם אחד אחר השני בלשונו הארוכה ובולעם, להשקיט את רעבון התמיד אשר לו. ובלא חשש סיפר כנען בגאוה את חלומותיו לאחיו, והם התרחקו ממנו כמפני מגיפה שאין להדביר.

להרגו אין הם חפצים, כי יודעים הם שאהבת אביהם נתונה לו, ודי להם בקללה האחת הרובצת על ראשם. וללמדו בינה אין טעם, כי אין לך דבר שראוי לכבוד בעיניו של כנען, למעט כנען גופו. אפילו את זקנו אין הוא מכבד. הוא בז לזקנו למן אותו היום שלא שמע לעצתו ולא הרג את נוח הזקן, ובכך הביא על כולם קללה. ולמרבה הפלא הבוז הזה רק מרבה את אהבת חם אליו.

חם הזדקן באחת. הזקנה קפצה עליו כמו נמרה רעבה לאכול את בשרו. בין לילה הלבין שערו ורגליו לא נשאו עוד את גופו. אחר כך כבדו עיניו מזוקן ומלאו מסנוורי המדבר. הוא רבץ באוהל על שקים ואשפת עורות, רבץ ובער באש פנימית. התסיסה שבנפשו עוד היתה מבעבעת ורותחת כביום הראשון לקללה. יום ההולדת החדש שלו – היום שבו קולל. שם נקבע לראשונה, בשבועה שאין להמירה, שהוא האחד הנבחר, ושאת בחירתו זו יש לדרוש בכל כוח הזרוע. וככל שגופו הלך ונבל והתמעט, כמו הולך ומשתקע בחול המדבר, כך הלכה גאוותו ופרחה.

הוא ראה עצמו מלך גולה.

הנה מלך יש לבריאה, שכופף את כל הנבראים לרצונו. וכשמעשיהם לא נראים לו, הוא מגרש אותם מעל פניו, או מקלל, או מוחה אותם מעל פני האדמה. ומה אכפת לו, לבורא? מדוע כל כך נחוץ לו, לכבול כך את האדם לרצונו? אין זה אלא הצורך לשלוט! שלטון טהור! שלטון כתכלית לעצמו! לא ברא הבורא אדם ולא השכיח בו דעה, אלא בכדי שיהיה לו במי לשלוט – עבד עבדים שיכוף את רצונו ויבטל עצמו בפני רצון אדונו.

הרצון לשלוט, אם כן, הוא תכונה אלוקית!

והאלוקים זה יצר את האדם בצלמו.

פיסת קטנה של אלוקות שיכולה לגדול ולצמוח עד כדי עמידה של ממש בפני יוצרה. לשם כך על הפיסה הזו ללמוד לשלוט! לכוף את הבריאה בעלת הרצון לרצונה. להיות הבריאה בעל הדיעה – כולה רצון אנושי אחד, ששליט אחד עומד בקצהו. רצון שכזה יוכל לעמוד בפני הבורא ולדרוש את שחרורו. להיות רצון חפשי, העומד לעצמו ומתפשט על כל העולם, לפחות זה הנגלה. ולאחר שייצא לחופשי, יכול הוא לגרש מעליו את תפיסת הרצון האלוקי, ולהיות הוא לבדו תכלית לעצמה.

עוד בטרם קולל, ידע חם שעליו ליטול על גבו את משא הנהגת העולם. ענקי הרוח של דור המבול, היו ואינם. והותיר הבורא אותו ואת משפחתו – ננסים שכמותם, לשוב ולדשדש במי האפסיים. בני אדם שכאלה לא יוכלו עוד להניף את נס המרד. ננסים שכמותם יהלכו על פני האדמה השוממה כפופים כעבדים, כבהמות משא, עד יום מותם הקרב במהירות.

הנה כל השנה הארוכה הזו, לכודים בתיבת נוח, בכלוב העץ המצחין שכפה עליהם הבורא, כשהוא משחק בהם ומטלטל אותם בין הגלים כילד אכזר המשתעשע בנמלים ובגיגית מים, היה זה תמיד חם שערך ותיקן את החיים, סידר על לוח עץ את כתבי המזונות לשיעוריהם, ואת תורנות פינאי הזבל וחיזוק בדק התיבה, ואת תורנויות חלוקת המזון והמים לבעלי החיים. אלמלי הוא לא היו שורדים את החיים בתיבה.

אבא נוח, העבד הנצחי הזה, מעולם לא שיבח את פועלו או הוקיר לו תודה, רק היה נושא הכול בשתיקה כשקצה חיוך תמוה על שפתיו. אפילו יפת לא אמר דבר. וכשחם ניסה לטעון לפנייהם ולומר שאין צדק בכך שהבורא מוחה את עולמו ומטיל עליהם את המלאכה המטונפת הזו.

– אם הוא יודע למחות כל כך, אז שיבוא הנה ויטען הוא על גבו את שקי החציר והירקות המעופשים!
אז היסה אותו נוח בגערה ובכעס שכמותו לא היה בו כנגד איש, אלא כלפי בנו הצעיר. או אז השליך ממנו חם את טבלת העץ שבה תיקן את רישומו, הלך והשתרע על דרגשו ולא נקף עוד אצבע במלאכת התיבה. וממקומו ראה בחירוק שן כיצד הולכים ומשתבשים החיים, ואיך הולכות ועולות ערימות האשפה וזעקות בעלי החיים ומאיימות לטבע את כל יושבי העולם הזה, הנתון בכלוב עץ צר וארור. אבל לחם הקטן יש רוח גדולה והוא לא ייכנע!

לעתים, כשראה לפניו שעת כושר, והנה אבא נוח שמוט לו באיזו פינה, מתנמנם בליאותו האינסופית, וגם שם ויפת ירדו למדור התחתון לטפל בסידור המזונות. בשעה שאינה יום ואינה לילה, כי אין לילה ויום במבול הזה, ואין לילה ויום בתוך התיבה, הוא היה מתגנב אל קצה התיבה אל הדרגש של אזולה אשתו ובוועל אותה. הוא ידע שהדבר אסור, שנאסר תשמיש המיטה בתיבה, שנאמר – כשכל העולם בצער, אסור לו לאדם לענג עצמו בתשמיש. אבל חם רתח, וקול בתוכו צעק – “הנה! חמסת אותנו והשמדת את כל שהיה לנו! ובכל זאת, כל עוד אני חי,“ הטיח חם כלפי מעלה, “גם אם תשליך אותי למצולות ים, עוד אני יכול, רגע אחד בטרם אמות – למרוד בך! הנה לך, אני לוקח את מה שעוד נותר לי ועושה בו כרצוני. ואתה, אם זה רצונך, לך טבע אותי ואת כל יושבי התיבה הארורה הזו גם יחד!”

וזה היה ניצחונו האחד של חם על הבורא, הוא בעל והתיבה המשיכה להיטלטל כמקודם. עציה שחישבו כל העת להישבר, גם אם חרקו בשעת בעילתו חריקת יתר, לא העז הבורא לבקע אותם, להטביע את הכל ולאבד את המעט שהותיר לפליטה. מאחר וכך, התמלא חם בעוז והיה עושה את מעשהו בכל שעה שעלתה מלפניו, גם אם אבא נוח היה מהלך ומפסיע ליד. דווקא אשתו, שבושה במעשיו, ניסתה להישמט ממנו, בתחילה בנועם ואחר כך ביתר תקיפות. כשראה חם כך, היה נוטל אותה, והופך אותה על הדרש ובא עליה שלא כדרכה. שם ידע ושתק, ומאחר ששם שתק, שתק גם יפת. רק נוח אמר לו בעין קשה, “גרוע אתה מהחיה? ! הבט וראה כיצד אין חיה שעושה כמעשיך! כל החיה קיבלה עליה בחוש שלה, החייתי, שאין

לעסוק בעת הזו בתשמיש, ורק אתה כך! רוצה להחריב את כל העולם במעשיך?!“
הדברים של אבא נוח לא רק שלא הועילו, אלא אף הציתו והעלו את להבות כעסו של חם שהפכו לבסוף לשנאה.

נוח ראה ונפשו עגמה. התפלל לאלוהיו ובלבו קיווה שלכשיסתיים כל זה ויצאו לאור יירגע לבו של חם.

אולם ביום שיצאו מהתיבה, נעמדו בעלי החיים על מפתנה שעה ארוכה כהלומי רעם ונתנו מבט מבולבל ונדהם בעולם החדש והריק, ונוח שראה את השממה שהותיר המבול, חשכה גדולה ירדה ומחצה את לבו. הוא הודה לאלוהים בשפה רפה, בנה מזבח והקריב לפניו עולה, אולם ליבו מת בקרבו.

אז מלאך ירד מעל המזבח ונתן בידו זרעי פלא. זרע של ענבים. הוא זרע אותם ובו ביום צמח כרם. הוא סחט את הענבים ובו ביום תסס התירוש והיה ליינן. הוא שתה ממנו ואז רווח לו כמעה. שתה עוד ובאה אש ודלקה בקרבו, איזו אש חדשה שלא ידע כמותה מעולם. שתה עוד ולא ידע עוד דבר.

חם הביט במעשיו ובז לו ושחק.

בו ביום, כשחם היה מקושש קורות מעצי התיבה בכדי לבנות לו בית, קרא לו כנען, בן בנו הצעיר אל אוהלו של אבא נוח. ושם היה נוח מתגולל שיכור ביינו, ערום ומטונף בקיאו.

– הנה, הבט! אמר לו בנו הקטן, זהו אבי העולם החדש, היצור הדלוח והבזוי הזה! חייבים להרגו! ולקחת את מקומו!
– להרוג את אבא?! נבהל חם.

– מבול היה לשחת את העולם! התיז בפניו כנען, בלחישת שרף, אנו שנותרנו, אנו העולם החדש! אין אנו בנים לאבות, או אחים לאחים, אנו ההתחלה, וממנו יקבע הכל!

חם לא רצה להרוג את אביו. כולם ידעו את הזעם שעורר עליו קין על שהרג את אחיו. אין ראוי לעורר עד כדי כך את זעמו של הבורא בטרם עת. אולם זוהי השעה ליטול מאבי העולם החדש את מקומו. קם חם ועשה באביו את מה שעשה. ואף שלא נאמרו הדברים כהויתם במשפחת האנושות המצומצמת, ואף לא יבוטאוהדברים במפורש לעתיד לבוא בחוגי האנושות שהלכה והתרחבה – הדבר ידוע – מה עשה חם באביו. זה שלא רק אביו היה נוח, אלא גם אבי העולם החדש, רק עיבה את השתיקה. ואפילו במגילת נמרוד זו נאמר משפט פושר ועמום זה: "וירא חם את ערוות נוח". ואילו חם זה, בא על אביו המתגולל באוהלו וסרסו.

ומדוע לא דברו בכך? מפעת שאט הנפש? מפני הגועל?

דברים רעים וקשים יחוללו בני אנוש איש לרעהו, איש לאישתו ולילדיו, איש לאביו ולאִימו, וישיחו בהם, ועוד איך ישיחו בהם. ולא רק אנשי העיתונות שנפשם גסה, ישוחחו בארוחת הבוקר תוך נקישות קצובות על קליפת הביצה שתוכה הוא רך וחם, על הטבח האחרון בסוריה, ועל הרעב בברזיל, על תאונת הדרכים שעכבה אותם בדרכם לכאן. אפילו הגרמנים הנאצים במלחמת העולם השנייה אכלו ארוחת בוקר, לפחות הקצינים שבהם, לפחות אנשי האס אס, והדעת נותנת שהם לא סתמו את הפה בזמן הארוחה. ומה פשר העדינות הזו בכל מה שנוגע לנוח וחם?

אולם אף אנו, על אף המטען הנורא של שנותינו הרבות, אולי בשל קרבת יתר מטרידה לנפשות הפועלות והנפעלות בו, מתקשים להסתיר את תחושת שאט הנפש והגועל האישיים שלנו, אשר על כן לא נשיח בכך יותר מכפי הצורך, בעיקר מפני שאין זה בראש עניינה של מגילת נמרוד, כפי שנגנזה בזכרוננו. די אם נאמר כי מעשיהו של חם, בעל כורחנו, נעוץ היטב בטבע האנושיות, עמוק פנימה במחילותיה העמוקות והחשוכות. ואין אנו נדרשים לשם כך לדרשותיו של אביר הפסיכואנליזה ואף לא לסופוקלס היווני. האדם המכונה ראשון, עוד בהיותו בנאלמוות (נקודה שראשיתה בזמן אולם אין סופית היא מעברה העתידי), כבר לא יכול היה לשאת את עובדת היותו נברא ולא קיים קדמון לעצמו. ניצני המרד, הכמעט בלתי נמנע, של כל בן באביו, למעט יצורים אחדים בשולי הקיום האנושי (השוליים התחתונים והשוליים העליוניים של האנושיות), ניטעו בעומק מחשבת בריאת האדם.

ובכן קם חם, והעלה ממרתפי אישיותו מעשה נורא שעלה וטיפס עד לעולם העשייה. והדעת נותנת שאף הוא תמה על הקלות שבה זלגה אותה מחשבה מטמונית מעולם התוהו אל המציאות. אולם עכשיו, בעולם המעשה, הכבול על גב המסילה האכזרית של הזמן, מאחר ולא נמצא הכוח להשיב דבר לאחור, מתגייס כל המכלול האדיר של נפש המציאות הפרטית לייצר עולם ניבט שבו יש מקום סביר למעשה הכמעט פלאי הזה, שצנח לו לפתע מעולם המחשבות אל עולם העצמים. ובעולם החדש הזה היה חם עומד, ניצב בראש, כמציאות שלטונית שאין עליה עוררין. מעתה מתחיל העולם החדש בו, בחם! ובזליגה הזו מעולם הדמיון אל עולם העשייה, שהחלה כטפוף זניח והפכה לשטפון חסר מעצורים, הכל היו מכירים בו ובמרד שהוא ניצב בראשו. מודים לו ברגשות תודה השוכנים בליבותיהם של אלה שלא היה בהם העוז. והם נותנים לו באהבה את חייהם ומותם ובלבד שיסייעו בכך ולו בנדנדור כלשהו של תנועה קלה לעבר היעד. לא עוד עבדות נרצעת בחיוך אווילי! מעתה המרד מתחיל!

אולם למרבה הפלא, הדמיון שנאחז בחומר בקלות ובטבעיות שכזו, בכל מה שנוגע למעשה שעשה באביו (לפחות כך נראים הדברים לאחר מעשה), התנפץ מול שני אחיו הארוורים, כמו גל על סלע. הם לא רצו במרד. מבחינתם נוח אביהם היה ונשאר אבי העולם החדש. חלש, בלוי ושבור ככול שיהיה.

כך תהא צורתו של העולם החדש!

עולם של עבדים!

ארוורים הם! עבדים! עבדי עולם!

וכך במקום שיורד ממקומו – קם מרבצו אבי העולם החדש, כואב ונוטף דם, וידו האוחזת בין רגליו, מחזיקה את גוויית אהבתו וחמלתו על עולם ומלאו, ופיו המחייך תמיד חיוך עגום וחומל, מתעוות עכשיו בפחד שנטבע בכאב, שנמזג לשנאה שכמותה לא ידע מעולם, ופיו יורה ארס. חם וזרעו, קוללו לנצח, והוכרזו כלא אנושיים, כחפצים מדברים, נחותים מחיות הפרא – עבדים. פלא נורא שכזה! בני אדם שהם עבדים לבני אדם כמותם!

אולי צריך היה לשמוע אז בקול בנו הקטן ובעוד מועד להרוג את נוח. אולם השעה הזאת אבדה וכעת היה עליו ללכת מכאן או לתת את ראשו ברסן

עבדות עולמית. אולם הוא לא נטש את חלומותיו, שתססו והרתיחו בשמש מדבר ערב. הוא עוד ישוב וימלוך בחימה שפוכה ומלכותו תהא נוראה!

מצרים ופוט לא יכלו לשאת את החיים במדבר ערב והלכו להם.
לאן הלכו?

נוח חילק את העולם לשני חלקים. לשם נתן את ארץ כנען ומזרח, וליפת את המערב. קמו מצרים ופוט, נשאו רגליהם והרחיקו דרומה. הם לא יהיו עבדים לבני שם או לבני יפת, אולם באותה מידה אין ברצונם להישאר במדבר הארור הזה, בצוותא עם אחיהם הקטן, חולם החלומות, ועם אביהם ומרת הנצח אשר לו. איתם הלכו גם רבים מבני כוש. שכוש אביהם מת זה מכבר והותיר אותם בלא ראש.

גם כנען קם לבסוף והלך לו, נוטש אף הוא את זקנו. שום דבר לא ייצא לו מטיפול בנכה הקודח הזה החשוב כמת, שרק ממלמל בקדחת וממולל בפיו את קצף רוקו. הוא כנען, הנבחר לארורים, יחדל מדיבורים ויחל במעשים! והוא יצא עם בניו לכבוש את ארץ שם.

יצא כנען לארץ שם וחולל את המלחמה הראשונה בעולם. יצא והצליח. ומי זוכר לו עכשיו את ידיו שמלאו דמי חפים מפשע, דמי נפשות תמות, מופתעות וצמאות שלווה ושלום. הוא יצא והצליח ומאז הארץ ההיא, ארץ שם, היתה לארץ כנען. כל כך היתה לו הארץ, עד שאפילו האלוהים היה קורא אותה ארץ כנען, בשמו.

עם חם נשארו כמה נשים וילדים ומעט גברים עלובים שכמוהם כנשים, לא יצאחו לציד ולא יצאחו למלחמה.

אולם אתם היה גם ארכד הצעיר, הצעיר בבני כוש. זה שיכונה בבוא היום נמרוד. הוא לא הלך דרומה עם בני כוש, הדברים המרים שנהם הסב נגעו אל ליבו. הגאווה שאין לה קצה שצמחה מתוך העליבות שאף לה כמדומה אין קצה, הסעירה את דמו. הגאווה של חם היתה ניצחון מזהיר. הנה יש בה, ברוח אדם חלק שהוא בלתי מנוצח!
ומעבר לנהמות הגאווה הוא הקשיב גם למילים והאמין בהם.

לפני המבול היו בני האלוהים מנהיגים את העולם. הם היו שולטים בבני האדם וכופפים אתם לרצונם. ובני האלוהים היו ישות מפוארת, שיכלה להוביל את עולם בני האדם למקומות מופלאים, אפילו את אלה שאינם כמותם. אולם היה מבול. האלוהים לא חפץ בבנים שירשו אותו! כך אמר חם, שראה את תפארתם כמו עיניו. אם היו בני האלוהים עומדים בחזית אחת, לא היה דבר עומד בדרכם. אם היו חובקים ברצונם את כלל האנושות, לא היו מותירים ברירה לבורא אלא להיכנע. שהרי הבריאה הזו שעשה הבורא, הוא עשאה כי לא יכול היה אחרת. הבריאה הזו גם אם תאמר שאינה אלא עוית בלתי רצונית, מעין פרש מרהיב שנובע ממנו מעצם היותו, הרי נצחית היא מעצם הגדרת בוראה. נצחית והכרחית במתכונתה התוססת בעלת עצמאות הרצון, בעלת התשוקה, התאוה, והמחשבה. אם היה נוח עומד בגבורה ומסרב להכנס לתיבה, לא היה מבול! לא!

לא היה מבול!

הוא לא היה מותיר ברירה לבורא אלא להכנע בפני הבריאה ולהתיר את כבליה.

ארכד ינק מסבו מלא לוגמיו עלבון מר, וראה בהערצה כיצד גדל העלבון הזה והפך לגאוה אדירת מימדים, משברת רקיעים, נעמדת זקופה ומביטה בזעם בעיני המקלל הראשון. לא אבא נוח! כבר מזמן לא מדובר בנוח! מי בכלל זוכר את נוח?! היכולת להתעלות מעל הכול ולהביט בעיניו של המקלל הראשון – בורא העולם! לומר לו – יכול אתה לקלל לנצח, אולם יש בי סלע שאותו אינך יכול לפורר! אתה יכול לאבד את ישותי אבל אינך יכול לאבד את כל היצירה שנבעה ממך. הנה הבאת מבול – ירקת על כל העולם, ולא היה בך את העוז לאבד באמת את הכול. ממה אתה פוחד? מהבדידות?!

הזעם כבש את ליבו הצעיר של ארכד. על האלוהים, על הקללה שקלל את האדם, על המבול שהביא, על כל התפארת שהשמיד בצרות עינו. חם אפילו אמר שנוח שמע מפי האל בעצמו, שהוא מתחרט על מעשיו.

מתחרט?!

באמת?!

נמרוד לא רצה באלוהים בעל מזג רע שכזה, שאינו יכול לחזות מראש את תוצאות מעשיו. כמו ילד הפכפך שכלל אינו מבין את העולם שיצר. כך נשאר נמרוד עם סבו, ושמא טוב שכך כי אלמלי הוא, היו חם וכל הנפש אשר אתו גוועים ברעב.

מדבר ערב, כאמור, לא ראוי היה להצמיח דבר הראוי למאכל אדם, אולם חיות היו בו, גדולות ורעות, והם הטילו את חיתתם על ילדי חם. היה זה הנער ארכד, הראשון שידע לגבור עליהם, לצוד אותם ולאכול את בשרם כאכול הבקר והצאן.

ילד האדם הזה, היה מהיר מהחיות. הרעב הצמיח לו כוחות ומהירות, והכעס של בני חם הפך אותו לבלתי מנוצח. הוא היה נבלע באדמה הלוהטת וזורם עם חמוקי הדיונות הלבנות אל ערוות הסלעים, כשעיניו השחורות ננעצות בסלע, נוקבות עד ליבתו, מבקשות חיים. יורדות, עולות וסורקות את האבן כטפריי ברזל שחורים. ואז, כשהיו נתקלות סוף סוף בגוש דומם, שדממתו מתבקעת מצפייה, ששתי עיניים נדלקות בו לפתע, ודופק חם ופועם מתופף קלות על שדרתו, היו ננעלות ציפורני העיניים השחורות על פיסת החיים הזאת, והגוף היה מתרומם מהחול בוער כעוף החול, מזנק כמו צפע, מהיר כברק, אל תוך המציאות שהזמן בה קפא לרגע, כאילו עומד העולם וממתין בסבלנות מדומה לילד הזה שיקטוף מחיקו לטאה אפורה או עכברון מבוהל, ויקטוף ממנו את חייו כמשיכה אחת של הראש לאחור ושבירת עצם הצוואר.

כך קיים נמרוד את סבו המלכותי על לטאות, עכברים, נחשים, ואפילו על עקרבים שהוסר ארסם.

הסב המריר לעס בכוז את הטרף הבזוי ומעולם לא אמר תודה. והנער היה יושב למרגלותיו ומביט בפיו הזקן, הלועס לעיסת אין קץ, שאולי אחריה יפתח את פיו וידבר בכעס חורק על עבדות האדם ועל גאוותו הלכודה, שתפרוץ מאדמת גופו כקיטור רותח, שתירק את עצמה מעריצות האל או תטביע באש את כל העולם. הוא שתה בצמא את הניגון הצרוד והמריר הזה ומחשבתו המריאה

כשגדל מעט, כבר הרג איילות וצבאים ופראי מדבר, ואז גם הרג נמר.

הוא לחם בנמר כאילו היה הנמר אלוהים. לא היה שום סיכוי לידו האוחזת ביד הנמר. ככל שפראי ושרירי היה הנער, הכח הפראי של הנמר, היה על-אנושי. הוא לא חש בפחד כשראה סכינים נשלפים מאצבעות כפתו של הנמר, הולכים וקרבים אל צווארו. לא פחד למות ולהאכל. הוא אכל חיים רבים ועכשיו יאכל בעצמו. אלוהים נתן לו חיים ועכשיו ייקחם. וכמו שאין בכך צדק, כך אין תועלת בכעס, אפילו המרירות מיותרת. עוד רגע יפרוץ דמו מגופו וייספג בחול הלבן ולרגע ישאיר כתם כהה על פני החול ואז יעלם, והחול יהיה נקי ולבן כשהיה. ועוד בטרם יעלם הכתם, יתפוגג הכעס ולא יותר ממנו דבר. ואולם ידו השנייה אחזה חרב צור שאותה חדר בקפידה שעות רבות והכה עליה ושף אותה באבן צור כהה וכבדה עד שהייתה דקה וחדה ויכלה להפריד בקלות את העור מהבשר. ואף שהחרב הזו הקטנה, היתה כאין אל מול עשרים הטפרים החדים שנשלפו בבת אחת מכפות הנמר, מחתכים את האוויר לגזרים, אף על פי כן, קרה הלא יאמן, והחרב האחת הזאת ננעצה בכטחה בלבו של האלוהים הזה, והוא מת.

שעה ארוכה כרע ברך לרגלי הפרווה המוכתמת, נושם ונושף ומפקיר את החתכים העמוקים בזרועותיו וחזהו לצריבת השמש והחול. הוא לא חש כאב, רק גאווה גדולה שמלאה את עיניו בדמעות.

ומבעד למסך הדמעות נראתה השמש ככדור צבעוני, יורה לאדמה אש בשלל צבעים. ומהכדור יצאה דמות ענקית ומראיה כמראה אדם, וקומתה כקומת אדם שראשו בגלגל החמה, ושערו הוא האש הצבעוני הבווער בה. וזקנו המתנופף ברוח, הם הלהבות היורדות ממנה ללחך את האדמה. אז שמע נמרוד קול מדבר אליו והיה הקול עמוק וסמיך ונמזג בכל גופו עד שלא נותר בו חלל שהיה פנוי מהקול, והקול אמר.

— לך אל המקום אשר אראכה, ואהיה עמך, ושם אעשך לגוי גדול עצום ורב ומלא כל הארץ יהיה שמך.

ארכד נמלא ביראה רוממה שדחקה את הגאווה מלבו. הוא כרע ברך לפני הדמות הבווערת באש וטמן את פניו בחול. לאחר זמן, הרים את עיניו והדמות נעלמה. הוא קם על רגליו, פשט מהנמר את עורו, הניף את העור על כתפיו, ופנה חזרה לאוהל סבו.

הוא גמע בקפיצה אחת את הדרך הארוכה, וכבר עמד אל מול הגבעה שמאחוריה משתפלת בקעה שבה נעוץ אוהל חם. עלה וטיפס על הגבעה, כשעור הנמר שעל כתפיו קל כגוויית שפן סלע. כשעמד בראש הגבעה והשקיף מטה, ראה מיד בעיניו החודרות שאין האוהל כתמיד. יריעותיו שעשויות היו עורות איילים ופראי-מדבר היו גזורות ומתנופפות ברוח והחול היה עובר תחתיהם באין מפריע.

חם איננו !

בשעה שהוא נאבק עם אלוהי הנמר ויכול לו, אלוהים אחרים קרעו לגזרים את העולם העלוב שהיה ביתו. מעט האוהלים הנטועים סביב נקרעו אף הם לגזרים וכל החי שבהם נפוץ עם הרוח והיה לאבק.

חם נעלם והותיר אחריו כתם אדום כהה על מרבץ סמרטוטי הבד שלו. היה מעדיף לראות בדמיונו את חם שוקע לאט ונעלם בחול המדבר, אבל הכתם שמולו לא מרשה אלא מראות של חלקי גוף קרוע נישאים הלאה מכאן וראש מעוות, לא אנושי, נגרר על החול, מתהפך כמו אבן. הוא השליך מעליו את נבלת הנמר וישב שעה ארוכה נועץ עיניו בכתם האדום, עד שנדמה היה שהכתם הולך ומתבהר, הולך ומחוויר אל מול עיניו. ומבעד לענן הוורדרד המחוויר והולך, נראתה לו שוב דמות האדם שירד אליו מגלגל החמה. ושוב נשמע קולו אלא שהפעם היה זה קול רגיל, של אדם. צלול ובוטח, אבל אנושי. דהה הקול כמו הכתם. – לך לך אל המקום אשר אראכה, ואהיה עמך, ושם אעשך לגוי גדול עצום ורב ומלא כל הארץ יהיה שמך. הבטחות. הבטחות אנושיות. – אלך. אבל לא בגלל ההבטחות. אלך כי גמרתי אומר ללכת.

והקול טרם נדם, וכתמים כהים החלו לנוע בתוך ענן החול שהרימה הרוח. והכתמים היו לדמויות והם נעו הלוך וקרוב אל האוהל. החיים שנותרו לפליטה, שנפוצו מאימה, שנסו על נפשם ביודעם שאין לאן לנוס, נסו ביאושם עד שתמה בהם הרוח. ואז עמדו נוכחים בפליאה לדעת שאין המוות עוד מאחורי גוים, ואין לראותו אף מזווית העין. אז, כשהסופה שנשבה בהם עמדה, ולבם חדל מרעם תופיו, הם האזינו לדממה. ובדממה

המצמייתה שוב לא היה ביטחון שהמראות שהסתחררו למולם לא היו אלא חזיון תעתועים, ולא היה ביטחון שאכן המוות לא השיגם בסופו של דבר, ואין הם אלא רוחות משוטטות בעולם התוהו. אז פנו לאחור ושבו למקום שממנו נסו, כי אין דבר נורא יותר מאי הוודאות.

וארכד ראה אותם שבים. אנשים במלוא שנותיהם, זקנים ונשים, כמוהם כילדים, בעיניים קרועות אל ענני החול, במבט שעבר את סף האימה ועכשיו הוא חלום ותהייה עצובה.

והוא אסף אותם אליו כאב גדול, והוא עלם כה צעיר, בתחילת חייו. והוא הוציא אותם מהמדבר במסע צפונה – חזרה אל גן העדן הירוק שבו הנהרות זורמים ודגי הכסף שוצפים והעשב ירוק כהה וגבוה, זורם ברוח כמי נהר, רובץ על האדמה כפרוותה של חיה אלוהית. וכל הדרך הוא גונן עליהם, דואג למזונם ולכל מחסורם. בקלות ידו היה צד להם צייד לרוב ובשפע. מעולם לא שב מצידו בידיים ריקות.

האגדה מספרת שכשהיה נמרוד יוצא לצייד, היה לבוש בבגדי העור שתפר אלוהים לאדם הראשון כשגירשו מגן העדן. ובגדי העור הפלאיים הגיעו בירושה מאדם הראשון לידי מתושלח ומידיו לנוח בנו, ומידיו לחם. חם לא הוריש אותם לאיש. הוא רבץ עליהם בעליבותו ממתין ליום שבו יהיה למלך. ונמרוד נטל אותם משם אחרי הילקח חם. ואותה אגדה אף אומרת שנוח רצה להוריש את בגדי העור לשם שהיה בכיר בניו, אולם חם גנב אותם עוד בהיותם בתיבה. וסגולה הייתה לבגדים אלה שמי שלובשם, היה נדמה לחיות כדמות האדם הראשון מלפני החטא, והן היו באות לקראתו ומשתחוות לפניו. ונמרוד היה עומד בבגדי העור המופלאים והחיות היו רצות אליו כאל מעיין מים חיים, וכורעות לפניו ומביטות בו באהבה ומצפות שיגאל אותן ואת העולם, והוא, לא היה מביא להם גאולה, רק היה דורך את קשתו ויורה בין עיניהם. ואף שהיה קוטל חיה, והיו חברותיה רואות במותה, איש מהן לא היה קם מכריעתו, איש מהן לא נמלט על נפשו או לא נהם ולא שאג ולא זינק על הבוגד הזה לקורעו לגזרים. מי יודע מה עובר בראשן של חיות? ! אולי מן מחשבה עולה בראשם החייתי – מי יודע כיצד היא דרכה של הגאולה? ! הדעת נותנת שבכדי לסיים באחת את כל הרעב הזה, הצער והיסורים, יש לעבור צער אחד גדול ונורא. וכך הם ממתינות למותן עד שיחליט הגואל שצד מספיק והותר לרווחת בני עדתו.

אגדות רבות נרקמו סביב דמותו של האיש הזה נמרוד. ונתיניו יכולים להישבע שהן כולן אמת. כי הרי כיצד צד הוא בקלות שכזו שפע כזה של בעלי חיים, חלקם יצורי פרא אימתניים שרק מראם די בו לקטול.

וכך היה ארכד, הוא נמרוד, דואג לסייעתו ולרווחתם בכל הדרך הארוכה. הוא היה להם לאב, למלך – לכמעט אלוהים. ולבסוף הגיעו אף לגן העדן.

גן העדן לא היה חלום או אגדה, הוא היה שם, משתרע על חבל ארץ בלי גבולות נראים לעין. ואף הנהרות היו שם, הפרת והחידקל. נמרוד וסייעתו עומדים היו בתוך הדשא הגבוה ותוהים היכן היא החרב המתהפכת? הם הגיעו לדרום מזרחה של הארץ המכונה כיום עירק והביטו בשתי הנהרות הגדולים הנפגשים לאחד לפני השפכם אל המפרץ הפרסי. הפירות לא צמחו חינם אל היד והם לא מצאו לא את עץ הדעת ובוודאי שלא את עץ החיים, אולם המים היו קרירים וזכים זורמים בשפע שלא ידעו כמותו, והאוויר היה צלול ונקי מאבק ומחול. ובשביל אנשי המדבר היתה הארץ הזאת – הגן אשר ברכו אלוהים.

לעת עתה ישבו שם, על גדת הפרת וחיו באוהליהם, ממתינים למלכם הגדול שיאמר דברו. צרכי החיים היו מצויים בשפע ובינתיים בהישג יד ואיש לא נחפז לדרכו.

ונמרוד היתה זו לו תקופת הרהור ראשונה ורבת משמעות, רבים עוד יבואו אחריה, כי הרבה האיש לחשוב. וכשם שפילס דרך להולכים אחריו בארץ, כך נבר ברוחו פנימה בבקשו עבור נתיניו נתיבי רוח חדשים לנוע בהם מעלה והרחק, לכבוש את המציאות.

האם זהו גן העדן המופלא שממנו גורש האדם?

נמרוד זכר את אלוהי הנמר שהפך בהינף ידו לפרווה מתפוררת, הוא זכר את המלאך שירד אליו אחר כך מגלגל החמה ואמר את דברו. והקול שלו היה אז ענק וכובש והוא מחק את מציאותו, ביטל את היותו של נמרוד, הפקיעה מהיות את כל היקום סביבו, והוא לא עשה זאת במבול ובקולות רעם, רק בדיבור שקט ורגוע, אפילו ידידותי. בכל עת הישמעו היה הוא, יש אחד ואין בלתו. ולא חשוב עכשיו מה היו דבריו, בדיבור בלבד הוא הפך

את היש לאין. אין ששב להיבראות אחרי שנדם הקול. ואחר כן זכר את הישנות הקול באוהל הקרוע, אל מול הכתם הדוהה שנותר מחם. אז הפך הקול הכביר הזה לדיבור אנושי שמדבר למולו בצלילים של בני אנוש, כמו קול נקישת הטיפות הזולגות מנוד המים ומכות על קרקעית העץ של הסירה.

עכשיו הוא שט בסירה באגם ענק. הוא בלב האגם שגדותיו הרחוקים לוטים בערפל. אגם חָמַר יקראו לו ברבות הימים. אלא שאז עוד לא היו שמות לאגמים. לא היו שמות להרים ובקושי היו שמות לחיות. מלאכת ניתנת השמות החלה על פי המסורת בגן העדן. כשהיה האדם הראשון ממלא את מקומו של אלוהים בעולם. הבורא אמר לו לתת שמות לחיות ובכך לתת להם את משמעותם הארצית. ומכיוון שהמלאכה הזאת נעשתה בסדנתו של הבורא, תחת עינו הפקוחה ובמלוא הרצון להשביע את רצונו. נתן הבורא מראש את הסכמתו למשמעויות ולהקשרים שנבראו, וכל הבריאה, כך נאמר, היתה משנה את צורתה מתמתחת וממעכת עצמה לפי הצורך, על מנת שתהא תואמת לשם שנמזג לתוכה. אולם אחרי הגירוש הפך אדם ממלא מקום האלוהים לחלקיק בריאה נטוש ומבוהל, וכעת מה לו שיתן שמות לאשר ראו עיניו? ! האם החדף הזה, הרץ מבוהל מתחת לרגליו, נותן שמות לחרקים שהוא מוצא? ! אפילו הנשר ששט מעל להרים לא נותן להם שמות. אבל נמרוד עמד בסירה והביט במים אשר סביבו ונתן לאגם שם. ואין אנו יודעים מה השם שנתן, האם קרא לו 'חמר', כשמו היום או שם אחר שנשכח עם הזמן. אולם העובדה החשובה היא, שהוא נתן שם לדבר הזה, הגדול אלפי מונים מגודלו שלו. וכדי לחגוג זאת הוא שט ימים אחדים לאורך כל גדת האגם, עד לפתח שלו הזורם הלאה אל המפרץ, וחזור מזרחה אל נתיניו המצפים. הוא הקיף את האגם הענק הזה וכעת, לאחר שניתן לו שם, האגם היה שלו. איש לו יגרש אותו מכאן אפילו לא הבורא.

תקופה מסוימת הייתה הביצה הרחבה הזו לאגם המחשבות של נמרוד. שם, על המים השקטים הוא בנה בעיני רוחו את העיר ואת המגדל.

עיר!

כן!

לא עוד נטושים נהיה בארץ, מבוססים בשדות הצייד ברגלינו העייפות, נודדים לאן שתישא אותנו קיבתנו העריצה, הדורשת כל העת לבוא על

סיפוקה. הנה קילל האלוהים את קין לנווד בארץ, אולם אנו, צאצאי קין, נתקע את רגלנו באדמה נאחוז בה ולא נזוז.

פעם אחת לקח אתו אליו לאגם המחשבות את אחד מנתיניו. חבה בן דָּדָן. צעיר שנמרוד הביט עליו בעין טובה. דדן זה בנה בחכמת ידיו את הסירה שבה הם שטים, שמחליקה על המים בבטחה שכזו. ידיים טובות היו לו לחבה ועיניים חכמות הרבה מכפי גילו. ואף שנמרוד ראה אל תוך עיניו וראה בהם גם חשדנות זהירה, לאמור – לא בכל עת פי וליבי שווים בעומדי לפניך אדוני נמרוד. הוא למד לחבב אפילו את התכונה הזו.

– "האם יכולה עיר להתקיים על הצייד?" שאל חבה פתאום, כמו אבן מושלכת אל דממת האגם. שאל בקולו הזהיר, כמו אחת היא לו מה תהא התשובה. אולם לא זהיר מספיק מלהסגיר את העובדה שתשובה משלו מוכנה עמו לשאלה ששאל.

– "כן." ענה נמרוד בקוצר רוח.

– "ומה אם ידלדלו שדות הצייד וירחיקו מהעיר?"

– "נגיע עליהם ונביא מהם אל העיר."

– "ומה אם תגדל העיר עד שלא יספיק גם הצייד שהרחיק?"

נמרוד נתן בוא עין בוחנת.

– "האם אי פעם חסרתם בשר?!"

הוא ענה שלא ממין השאלה.

חבה שנבון היה, מאחר והיה גם צעיר לימים, לא עמדה לו חכמתו לשתוק בנקודה זו ולחדול משאלותיו, ובסערת נעוריו הטיל את התשובה שלו למרגלותיו של נמרוד.

– "עיר יכולה להתקיים על עבודת האדמה. האדמה לא נודדת אחר המרעה. אם נוהגים בה כיאות היא משיבה טובה. עוד לפני שבאנו לכאן ממדבר ערב, פגשתי זקן אחד מבני עבר שתר את הארץ שנים רבות וצבר חכמה וידיעות רבות, והוא לימד אותי כמה דברים על חכמת עבודת האדמה. אין לנו אלא..."

אולם אז השתק חבה, כי בדיוק אז הרים נמרוד את עיניו שהיו נתונות בין הצורות שבקרקעית הסירה וירה את מבטו אל תוך עיניו של הנער ומבטו היה ממית. אז הוא הבין שטעה בדברו וקבל על עצמו כהרף עין, בשבועה נוראה, שעדיף לו למות ולא להוסיף ולדבר עוד על מחשבותיו עם המלך – לעולם! יעשה הוא בשלו ורק שלא יעורר עליו את חמתו של האיש הנורא

הזה. כך חשב במהירות הבזק, חבה בן דדן הצעיר. אולם זה היה מאוחר מדי.

מבטו של נמרוד נח מבלי משים על צווארו של הצעיר שלמולו ועל גרגרתו המזדקרת, המתעלעלת מעלה ומטה בתזזית כעכבר מבוהל. כמה דק ועדין הצוואר הזה, באיזו קלות הוא נכפף לאחור ונשבר. אז הוא סינן בקול מתון, מרסן את כעסו.

– “עבודת האדמה היא עבודתם של העבדים!”

הוא ירה את המילים בפני הצעיר החלש הזה שבכת אחת איבד את חנו מלפניו, אבל קולו המשיך בתוך ראשו הלאה, קורא בקול גדול אל המרחבים ששם, “נוח היה איש אדמה! כמו שלשול חסר ראש המתעלס בבוץ. מתפלש בבוץ כחיה מטומטמת – עבד לכל ענן חולף ורוח נושבת.” והצעיר חבה, כאילו הגיע לאוזניו הד מהקול המרעים המהדהד בראשו של המלך, החוויר והשפיל מבט מפוחד אל קרקעית הסירה, שאותה כאמור בנה במו ידיו. הוא בטח בסירה שתישא אותם על פני המים העמוקים אבל לא בטח באיש שלמולו שלא ישליך אותו ממנה.

אולם המלך הצעיר והגאה לא היה כלל טיפש, כידוע, והוא ידע שעוד יזדקק לחכמת האדמה של האיש הצעיר הזה. ולכן שבו שניהם בשלום אל גדת הנהר. וחבה בן דדן, אחרי שנרגע, עשה בשלו בצנעה ועשה בגלוי ככל אשר ציווה עליו נמרוד ותרם מחכמתו לעיר ולמגדל. עד ליום שבו חש המלך הצעיר, כמו מושלים רבים אחריו, שסכנת חכמתו של האיש גדולה מתועלתה ואז הרג אותו. אולם כל נקדים את המאוחר. בינתיים נותר את הצעיר האומלל לחייו ולעמלו ולמחשבותיו הממריאות הרחק. לא גבוה כמחשבותיו של מלכו, אלא הרחק. אם כי, אי שם הרחק, כשמרחיקים מספיק אל תוך החלל, שוב אין משמעות לגבהים והמילה גבוה, אינה אלא תחליף יהיר למילה רחוק.

נמרוד בנה את העיר

לראשונה נצמדו בניו של אדם אל האדמה וכבשו אותה וקראו לה אדמתם.

אמרנו נמרוד בנה את העיר. האם ארכד שיכונה בפניו נמרוד, עצמו בנה את העיר?

האם השכים בבוקר טרם זריחה לשאת על גבו טיט ולבנים? האם טיפס איתם במעלות רעועות לגבהים מסוכנים? האם כרת עצים, ניסר והקציצ קורות כבדות לקבוע אותם בתקרות?

גם אם נאמר שלא עשה כל אלה, עדיין נוכל לומר שנמרוד בנה את העיר. שהרי העיר הזו נבנתה על ידו זה מכבר, בבדידות מזהרת, על מי האגם. כשעיניו המצומצמות, הנעוצות בערפל העולה מהמים, העלו משם במשיכה בתיים ומגדלים, ובהם מגדל אחד גבוה מכל דמיון. ואלמלא אותם מגדלי ערפל לא היה נבנה דבר. וכך אנו יכולים לחבר שירים יפים ונוגים על עמל הבונים, על זיעת הפועלים ועל השכחם בצל המגדלים הכבירים שסייעו לבנות. אנו יכולים בבת אחת להעמיד את כל העם הרב הזה של פועלים עמלים זה על גבי זה וליצור מהם פועל אחד ענק ומשמעותי כאנדרטת זיכרון – לחלוק לה כבוד. ובאותה שעה ליטול מהם פועל אחד, חלקיק, כמעט בלתי נראה אל מול קומת המגדל, קטן ואפסי אפילו אל מול קומת רוח המגדל, זו שנבנתה על גבי המים, ולצלול אל קטנותו פנימה. אל חייו הקטנים עם אשתו וילדיו הקטנים, וצרכיו הבסיסיים ורוחו הטובה עליו עם סיפוקם של אותם צרכים. ואולי אפילו למצוא אצלו שירה קיומית טובה ומדויקת. אנו יכולים לאמץ אותו אל ליבנו ולאהוב אותו בכל מאודנו, אולם למען האמת, מבחינתו, אין הבדל בין מלאכת סחיבת הלבנים למגדל או סחיבת סל מלא דגים מהאגם, אם נאמר שמשקלן זהה. ואם לומר את כל האמת, לבו הרי נמצא יותר עם הדגים שבסל מאשר עם הלבנים. שהלבנים לבנים הם, ולא ניתן לטגנם על האש כדגים הללו, להכין מהן ארוחת ערב נעימה ומשמחת. וכל לבינה ולבינה עומדת לגופה ואין קשר של ממש בינה לבין המגדל הענק ההוא שהתרומם מהערפל. שלא לדבר על כך שהמגדל ההוא, גם לכשלבש על גופו לבנים של ממש, היה ראוי למגורים הרבה פחות מהבית שלו עצמו, השפל, העומד על גדת האגם.

ומה גם שכן, המלך נמרוד, בכבודו ובעצמו, השכים בבוקר בטרם זריחה, אם בכלל נתן הלילה שינה לעיניו, לתת את זרועותיו ברצועות העור הקשורות למנשא העץ, ההולך ומתמלא בלבנים שנשרפו כל הלילה, ולומר לאיש שעל התנורים – מלא עוד, הוסף עוד ועל תחשוש! עד שמתמלא המנשא עד גדותיו, וכעת מוכן ומזומן הוא לטפס ולעלות בסולמות העץ התלויים על בלימה מעל התהום ולשאת את המשא הנורא הזה, שהיה מן הראוי לתתו על גבה של חיה מגושמת ולא על גבו של בן

אנוש ששכל מפואר שכזה שוכן בקדקודו, לשאתו מעלה אל קומות המגדל. וכשהשמש עולה ובאים האחרים, כבר ערימות לבנים מוכנות להם שם למעלה, והמלך בכבודו ובעצמו עומד מלוכלך בטיט וידיו שאינן פוסקות לרגע, מניחות במהירות לבינה אחר לבינה.

אגדות רבות סופרו על בנייתה של העיר ועוד רבות מהן על בניית המגדל. והאגדות אגדות והעיר עיר והיא נבנתה. ממש. ומאבן.

מהיכן למשל היו מזונותיה של העיר, ועל מה היתה פרנסתה ?

גם על כך רבו אגדות. נאמר שנמרוד היה זן את תושבי העיר בבשר, כמו שהיה זן אותם במדבר ובדרך לכאן. האם היה מזמן אליו את בעלי החיים האומללים רק בעמדו כך על פיגומי המגדל ההולך ונבנה, לבוש בכגדי העור המופלאים, ותושבי העיר היו באים וטובחים בהם ? או שמה נבנו בכל זאת מכלאות לגידול צאן ובקר ואולי אפילו כלובים לגידול חיות פרא. ואולי גם, הס מלהזכיר, מטעי פרי, גני ירק ואולי אי-אלה שדות דגן.

האגדות הללו פרחו ופרו ורבו, כי ידועה ומפורסמת היתה סלידתו של נמרוד מעבודת האדמה. וכן ידועה העובדה המוצקה למדי שאכן הוא קיים עם רב, זמן לא מבוטל, רק על הצייד. אולם הדעת, אחרי שבחנה בכובד ראש ובלי זלזול יהיר את האגדות, נותנת שתחילת התפתחותה של עיר עומד על עבודת האדמה. כשם שאמר כבר אותו צעיר אומלל, בן דדן, שככלל האדמה נעוצה במקומה ואין היא קמה לה והולכת בארץ לתור לה מרעה. ולקיומה של עיר, שעמל כה רב מושקע בכדי לנעוץ אותה במקומה, אין מתאימה יותר מעבודת האדמה. וכך חובה עלינו להניח שהעיר הראשונה בעולם למצער הוסיפה לתפריטה, מזון מפרי האדמה.

ונמרוד הרי הסכין מכבר לעובדה שהעיר גדלה והאנשים בה פרים ורבים, ובני האדם אינם שווים, ישנם אנשי אש שנועדו כמוהו, למשול ולהשליט את רצונם, וישנם אנשי רוח ומחשבה שנועדו להפריח באוויר מגדלי דמיון כבירים מבלי שיוכלו לנקוף אצבע ולקיימם. ישנם אנשי מים שרוחם גם אם אינה מרקיע שחקים, ברם יש בה כוח להניע ולגלגל את מעשיהם, וישנם אנשי חול ואדמה שנועדו להתפלש בה ולאכול את לחמה ורוחם מדשדשת בכבודות בבוץ תיחות. ואף שבדרך כלל קשה למצוא איש שאין כמה סוגי רוח נמזגים אל תוכו בעת ובעונה ואחת, בכל זאת ניתן לשייכם לקבוצות על פי נטייתם השלטת. ואפילו האיש עצמו, נמרוד, ידע שכמה סוגי רוח

שולטים אף בו. צד אחד שבו חש אש בוערת לרתום באפסרים את כל העולם, לא רק את בני האנוש, את השמש והירח והכוכבים וגלגליהם, לרתום את כל המציאות שנגלית לפניו ולפני עיני רוחו לרצונו הבורע, להמריא על גבה ולהתייצב בעוז לפני בורא העולם. ומצד שני אין חפצו להיות נוסע יחידי. הרי המסע הזה אינו מסעו של נמרוד לבדו. את הבערה למסע הזה הציתו חם סבו – אש להבה, וכוש אביו וכנען דודו, ולבטח גם קיין, אביו הקדמון ומי יודע אם לא נולד הניצוץ בלבו של האדם הראשון כשגורש. ואולי אפילו קודם לכן, כששלח ידו אל הפרי האסור, ואולי אפילו עוד קודם לכן כשנצטווה לבלתי אכול מהפרי. והאש היא אש. והאש היא אחת. ובעצם האיש הזה, הדוחף את כל העם במעלה המגדל, ראה את עצמו גם כעוד בול עץ בוער באש הקדמונית. בול עץ גדול ודליק במיוחד, אבל בול עץ.

כיצד להפוך את הבהובי השנאה של חם וכנען למשנה סדורה? תהיה זו מלאכה כבירה, לא פחות מבנית המגדל גופו. נמרוד ידע זאת, וראשו לא הפסיק לערום ולסדר שורות שורות של לבני חשיבה. ומאוחר יותר ידע שגם אם רוחו רחבה מני ים ומרקיעה שחקים ובווערת באש תמיד, יש לה קצה. והקצה רחוק מרחק אינסופי מהאין סוף בעצמו. הוא למד שכשם שכל המציאות, זו שבחומר וזו שברוח, פרה ורבה ומפעפעת ברוחו, כך ממש לידו מפעפע מעיין די דומה, בן אנוש אחר שכל המציאות הפרה ורבה ברוחו שונה בתכלית, ואין מלכות נוגעת בחברתה. ומעולם לא יוכל נמרוד לחוש את הכאב של העלם שנפל אתמול מהמגדל והתרוסק ממש לרגליו, והיה שרוע על רסיסי הלבנים שנשא על גבו, ושצנחו עמו לתהום. וכשהביט בפניו הכואבות ובעיניו הלטושות השמימה, ידע שלעולם לא יוכל לראות את השמים כפי שראה אותם אותו העלם רגע לפני שעצם את עיניו לתמיד, לוחצות כל עין דמעה משלה. ולעולם לא יראה את הפנים המתות של הנער הזה כמו שרואות אותו עיניה של האישה המוטלת עליו, מתייפחת וצועקת הברות גרוניות חייתיות שאינם מצטרפות למלים. ואף לעולם לא יראה את המציאות בעיניה של אותה אישה כשנשלף אותו הנער, שנים לפני כן, מבין רגליה והוא גוש בשר לא גדול מכבד שור, והוטל מרובכ בדם ונוזלים מצחינים אל בין שדיה.

הוא עמד כך שעות במחשבותיו, הנער והאישה פונו משם מכבר, ואלי אפילו השמש כבר פנתה למאורתה, ונמרוד עוד עמד שם על מקומו ולא נע – נעוץ בלב מחשבותיו, תוהה ואף כועס. הנה האלוהים מצחק בו. האינסוף אינו אחד, הוא מלא באינסופים שונים זה מזה. ואין אינסוף אחד יכול להכיל את כולם. וגם אם ייתן לך הבורא חופש להתפשט בלא גבול על אינסוף, לעולם יהיה זה אין סוף אחד מאינסוף אינסופים. והרי זה אינסוף עלוב, בדל של אינסוף, אינסוף גמדי, כמעט בלתי נראה. אולם הוא לא נפל ברוחו ולא פסק מבניית המגדל, שאף שבו ל"אינסופיות הגמדית", בכל זאת הרי אין הוא לבדו, ישנו הנער וישנה האישה. ואף אם הוא יוצא מכלל הנחה שבעלי החיים הנותנים את עצמם לפניו כך, להיות לו למאכל, אין בהם תודעה – וישנם כל בני האדם שמתהלכים על פני האדמה שהם סך כל התודעה הקיימת תחת השמש. הסך הכל האינסופי של הדעת הרגש והדמיון האנושי, צריך לשבת במרכבה הממריאה אל האלוהים – ולהתייצב למולו.

אנחנו יכולים ללעוג לנמרוד, היום, ממרום עמדתנו ההיסטורית. אולם האם נעשה בחכמה?

כל מבנה אנושי שנבנה אי פעם, בחומר או ברוח, חרב. אפילו המקדש העברי שנוסד במדבר על ענני החול, על ענני הכבוד, על הרוח האלוקית הגדולה מכל. המקדש שנוסד על ידי האיש, שהדבר הנעלה ביותר בעיניו היה להיות עבד האלוהים. המקדש הזה חרב.

תפיסות רוח כבירות על קשרים מיסטיים חובקי מציאות בין החומר לרוח, קשרים שיכולים לכופף את המציאות בכוחות של רוח, כישוף, קדושה, מוסר – תפיסות נעלות ומרגשות שכאלה, קרסו ופינו את מקומם לתפיסות על רוח ודעה חלקיקית שמשנה את העולם בהתמדה של נחיל נמלים עיקש שמפלט דרכו אל תוך מצולות החומר. וגם תפיסות אלה קורסות אל ההכרה שאפילו מצולות החומר הם לבירינט שאין לו קצה. ובכל זאת הרוח האנושית הולכת הלאה, והדרך, ככל הנראה יש לה קצה. ואם להאמין לדברייכם, היא צועדת בדרך זו הארוכה מדי אל גאולתה, וכל פסיעה, גם אם קשה ואלימה, מקרבת אותה בפסיעה נוספת לשם. ואם לא נאמין לכם, ונאמר שהקצה הוא קץ המין האנושי, בכל זאת הכישלון המפואר הזה,

קשה להאמין שאין לו תכלית, ושאין הוא בא להעמיד איזו שיטה מפוארת של אמת עמוקה, מרטיטה בעצמתה.

היכלות ארכד

"היכלות ארכד", היו פאר מפעלו של זה שיידבק בו במהרה ובדביקות מופלגת השם נמרוד. היצירה שעליה גאותו, אף יותר מהמגדל המפורסם ההוא.

המקום שבו נהגתה ועוצבה רוחו של המגדל. המקום שבו המרד, שנולד בלב רותח עיוור מכעס, החל ללבוש צורה של טיעון. אמירה שכזו שלא ניתן עוד לטאטא כלאחר יד זועפת לארץ גזירה.

צוק ההיכלות, מזדקר באדנות נחושה מעל הימה הגדולה. מלא בערך עצמו, פניו משקיפות על הימה וגבו צופה אל העיר האחת. נמוך לעין-ערוך מהמגדל, ואם זאת, כמו ליבת האגרוף הקורסת אל תוך עצמה בזעם, נעצמת לנקודה. היה זה גלעד למבט השואף לכלול את הכל, הממריא פנימה בטיסה זו של חירות שאין לה גבולות, שאין מעליה דבר. לב הצוק של ארכד.

"היכלות ארכד" חצובים היו במעבה צוק ההיכלות שהזדקר מעל ימת חֶמֶר, ונקוב היה במערכת מסועפת של מערות שרובם ניקבו מעצמם וחלקם נחצבו בידי אדם באבן הגיר הרכה. הרוח שבאה מהימה היתה עוברה בחללים, שורקת נהימות גונחות, כמפתה את הסלע למעשה אהבה. הקולות הללו תרמו אף הם להוד אגדת ההיכלות.

חמישה היכלות היו בתוך הסלע, רוחשים חיים הרוקמים חלומות ומגדלי מחשבות בתוך לבו של הצוק. וסמלם הכוכב המחומש, חרות בפתח כל היכל ועל פתחי כל הבתים שבעיר.

היכל הרוח, היכל הצורה, היכל הקול, היכל האדמה, והיכל התנועה.

במבואה – היכל הרוח, או היכלם של בני חרן.

היכל הרוח היה שמו, אולם באמת ראוי היה לקרותו "היכל הריח".

ריחו של היכל זה היה נודף למרחוק, נח כמו ערפל כבד על המרחב הירוק, צף כמו ענן על פני הימה. ואף ההמון הפשוט שנאסר עליו בחומרה להציב את כף רגלו בלא רשות, אף לא בחלקת הסלע החלקלקה שלמרגלות צוק ההיכלות, היו נמשכים ובאים, על אף האיסור, דווקא אל פתחו של היכל זה לרעות למרגלותיו את צאנם ולהביא לשם את ילדיהם.

אגדות נרקמו סביב כוחם של הריחות העולים מהיכל הרוח לחולל בגוף דברים מופלאים. לחזק את הבריאים שלא יחלו, לרפא חולים, בעיקר להשיב את האון לגברים נרפים. גם סגולה לעבר את הצאן, להטיב את העובר בן אנוש במעי אימו, אפילו לעורר אהבה ובכלל להטיב כל נפש מרה. אם היו אז יהודים, לבטח היה נמצא כבר זה שיגדר את המקום ויגבה שכר כניסה – להחזיק בבני היכל כמובן. אולם יהודים לא היו אז, אפילו העברי הידוע שלכם עדיין לא בא לעולם. ובני ההיכלות כולם היו אוכלים על שולחנו של ארכד ולא נזקקו לדבר. מיטב הצייד וביכורי הגידולים היו מועלים כמנחה לשוכני ההיכלות.

מדוע? מה מטרת פעולתם של יושבי ההיכלות, ומה תועלת תצמח מעבודתם לכלל אנשי העיר?
לא נודעה לכך תשובה ברורה.

בקרב תושבי העיר הועלו השערות שונות לגבי תכלית פעולותיהם של חכמי ההיכלות, ומי שרוצה היה להיחשב לחכם בעיני שומעיו, היה בודה מליבו מעשיות מופלאות על כוחות פרא קדומים, מלפני המבול, שנרתמים שם לרצונו של בן אנוש. וכל השומעים היו נאנחים בעיניים חולמות ומביטים, מי ביראה ומי בקנאה, על אלה שזכו להתרומם ולשבת בהיכלות ארכד. יהיה אשר יהיה פועלם של חכמי ההיכלות, ראויים הם לקנאה ולו ורק משום שארכד המלך, שאין שני לו, חפץ ביקרם!

חכמי היכל הרוח, רובם כאמור בני חרן, היו עוסקים שם כל ימיהם בחקר קו התפר שבין הרוח לגוף. וכמו שדנו משכבר בנושא הסבוך והמסתורי הזה עד שהיה לזרה, כך רבו לעיפה, ברבות השנים, החקרנים הסבורים שלא ניתן באמת לפתור את הבעיה ולהשיב באמת על השאלה האם, כיצד

ועד כמה משפיעים הרוח והגוף זה על זה. כיצד בכלל להתחיל לעסוק בשאלה, כשאין יודעים כלל מהי הרוח באדם? !
אלא שבני חרן, חכמי היכל הרוח, היו שונים במעט מהחוקרים בני הזמן החדש. דומים היו במידה רבה לילדים. ולא במובן הרע של הדמיון. הם לא היו תמים וקלי דעת כילדים, אולם היתה בהם חדוות סקרנות ילדותית שהיא כה נדירה כעת, אפילו בקרב הילדים. סקרנות לשמה, לשם שמחת הפתעת הגילוי. שאילת שאלות שאינה בסיס לשום בנין בר תכלית, לבר מהשמחה שבהפתעת הגילוי.

מוקד השמחה והסקרנות הגדולה היה – הגוף – גוף האדם. קשה לתאר כיום את השמחה שהיתה לבני חרן בחקר הגוף האנושי. כיום מתנקזת הסקרנות שלנו, בכל שנוגע לידיעת הגוף, לחקר המחלות והמפגעים. כל תכלית החקר היא למנוע מהאדם סבל גופני ולהאריך בשנים נוספות את תוחלת חייו. תכלית ראויה ללא עוררין, אלא שאת בני חרן שבהיכלות ארכד, עניינו דברים אחרים.

גוף האדם כמבוך פנטסטי, מלא הפתעות, טובות ורעות. וגם הרעות ראויות רק בשל היותם מפתיעות. כל תפנית אקראית, כל קרן זווית טומנת מאחוריה מפגש מלהיב ובלתי צפוי. גוף האדם ככלי נגינה עם מנעד בלא גבולות, אנסמבל שמאחד קצוות בלתי אפשריים להרמוניה שאינה חדלה מלהפתיע. גלעין המוח ופי הטבעת.

ועד כמה נועז ועשוי ללא חת היה המחקר הזה, תעיד התחלופה המתמדת בשורות חכמי ההיכל הזה.

הפולשנות החתרנית הזו אל תוך מסתרי הגוף שנעשתה ככלל באמצעות תמציות משכרות של צמחים, שהוחדרו לגוף באמצעים מגוונים, גבתה מחיר בלתי נמנע.

מי ינדב עצמו להיות שפן ניסיונות שכזה?

בתחילה היו אלה מתנדבים שנודבו מידי המלך ועליהם נעשו הניסיונות. כמו שנזכר לעיל, רבים רצו להתרומם אל מעמדם של חכמי ההיכלות, להתקרב אליהם, ולזכות בחסות המלך. זימון אל צוק ההיכלות, קיבל זה, שהמלך או בנו הצעיר או מי ממשרתיו שמו עליו את עינם, בשל חכמתו, יופיו, זריזותו או תבונת כפיו, או בשל תכונה חיובית אחרת, המבדילה

אותו משכניו, בשלה ראוי הוא לשמש כחכם בהיכלות, או לפחות ראוי הוא לשמש כשותף פסיכי בניסוי מחקרי. לעיתים נקל היה לזהות, מהי תכלית הזימון. למשל כשזומן מי שנודע בכסילותו או כשזומנה אישה. אז נודע בעליל שמטרת הזימון אינה לתפקיד חכם היכל. איש לא העלה על הדעת עד לימי תרח, שאישה יכולה לשמש כחכם בהיכלות. אולם אף הנשים חשו בתחילה שמחה וכבוד כשקבלו זימון אל צוק ההיכלות. הקרבה אל החכמים קסמה להם, אף אפשרות הקרבה אל המלך עצמו, שלא היתה אישה צעירה שלא חשקה בקרבתו. אולם על פי רוב, גם כשזומן מי שלא נודע בחכמתו המפליגה, זה שזומן, גם אם היה מופתע בתחילה, לא נזקק לזמן רב בכדי לחטט מעט ולמצוא בעצמו מעלות שיהפכו אותו לראוי לשרת בקרב חכמי ההיכלות.

מיעוט מאותם מוזמנים נותרו לשמש בהיכלות. הללו, כשהיו שבים לעת ערב לבייתם, מהלכים היו ברחובה של עיר, מציגים לראווה, לעין כל, את הגלימה שעוטרו בה, שעל פי צבעה בלבד נודע לאיזה היכל נתקבלו לשמש. גלימותיהם של חכמי היכל הרוח למשל, היה צבען ארגמן לוהט. אולם רוב המוזמנים שהו בהיכלות זמן מה ואז שולחו משם לבלי שוב. לאחר שהוצאו מההיכל, לא פצו את פיהם ולא עלה על לשונם דיבור על מה שנעשה עימם בהיכל. שבועה חמורה נשבעו בכניסתם, שלא לומר דבר מחוץ לתחום ההיכלות על מה שיראו עיניהם או על מה שיעשה בהם בעת שהותם בהיכל. שבועה שהפרתה משמעותה, ככל הנראה, הבאת חורבן על העיר כולה באמצעות שחרור לא מבוקר של הכוחות הקדומים שנאצרים בהיכלות, ושילוחם לשוטט בעולם ולפעול בלא מעצורים כרצון זדונם. אולם פה ושם החלו להגיע שמועות על מקבלי זימון ש"נעלמו" ולא שבו יותר. וגם ניסיונות לברא אגדות על התעלותם של אותם אבודים לעולמות פלא עליונים, לא הועילו להסיר את הפחד מהלב. שטובה לו לאדם שעה אחת בעמלו תחת השמש מחיי נצח בעולמות אבודים. וכך כמעט שסר חינום של ההיכלות ואף של חכמי ההיכלות מליבו של העם. אולם ארכד שאין שני לו, יצא בהבטחה שלא יהיו עוד זימונים לצוק ההיכלות אלא למטרת גיוסם של חכמים נוספים, ועוד הוסיף והגה את "חג הרוח" שהוא חג שנחוג ביום פטירתו של אנוש. ובו פושטים חכמי ההיכלות את סינריי המחקר שלהם ולובשים את מחלצות הפאר והגלימות הצבעוניות שנתפרו

עבורם מיד המלך, והם יוצאים אל משתה גדול ומפואר שנערך למרגלות הצוק. וכל העם נהנים מהכיבוד, ואף נהנים לשעה מהכבודה שהיא נחלת יומם של חכמי ההיכלות.

אשר על כן נאלצו חכמי היכל הרוח לשמש בעצמם מושא למחקרם ולניסויים שערכו. הסקרנות גברה על הפחד, והרצון לדעת ולחוש את מסתרי החיים גדול היה מערכם של החיים בעצמם.

היכל הצורה

חכמי היכל הצורה היו שקטים ומאופקים יותר. עבודתם היתה כרוכה בהתבוננות איטית מרוכזת, ודרשה שעות ארוכות של דממה. ההיכל שלהם בנוי היה כוכים כוכים, מרופדים במצעים ובכסתות, אולם אחד מרכזי, עגול בעיגול מושלם, כעין בועה בסלע, וכמה מחסנים גדולים ובהם ערימות שברי דברים הנראים לעין זר כגלי אשפתות. ערימות החפצים הללו שבמחסנים היו תוצאותיהם של מסעות חיפוש רבים.

הם היו יוצאים איש איש למסעותיו, בדרך כלל לבדם, למעט עוזר או שנים שהוענקו להם מאת המלך לפי דרישה ומעולם לא ניתן היה לחזות כמה זמן ימשך מסע שכזה. לעיתים היה החכם חוזר בו ביום, ולעיתים המסע אך שבועות. פה ושם נודעו מקרים על חכמים שלא שבו כלל ממסעותיהם. לאחר זמן מה היה המלך מכריז שככל הנראה חכם פלוני מהיכל הצורה מצא את מותו במהלך מסע המחקר שלו, נפל מאיזה צוק או נטרף בידי חייט טרף. איש לא העלה על דעתו אפשרות שחכם כלשהו מאוכלי שולחנו של המלך יעזוב מרצונו.

במסעותיהם היו חכמי הצורה מלקטים צורות מכל אשר ראו ומצאו בדרכם. החל מחלוקי נחל ועד לסלעים כבדים או גזעי עצים שהרוח הפילה או כאלה שנפגעו בברק. לעיתים נזקקו לשוב ולהביא איתם עגלה ואנשים נוספים בכדי להעמיס את השלל הכבד. אבל הם לא התעניינו רק בדברים שיצר הטבע, שבירי כלי עץ או גרוטאות מתכת, מלבושים בלויים או חפצי נוי שאבד סברם, כל אלה עניינו אותם לא פחות. אף שנודעה להם חובה יתרה דווקא לחפצים הישנים אלה, שהזמן פחת את צורתם, והוטבע בהם משהו מהאנושיות שנשתמשה בהם, בכל זאת לא נדיר היה לראות חכם

צורה שכזה עורך את מסע החפצים שלו דווקא בשוק ההומה אדם של העיר, או בבתי המסחר הפשוטים וקונה שם חפצי יום-יום מכל הבא ליד. ודווקא חפצים פשוטים, שאין בהם לכאורה יותר מהתפקיד שלשמו נוצרו, חביבים עליהם ביותר, והם נלקחו והועלו אל ההיכל לשם התבוננות ומחקר.

השלל שהביא כל חכם ממסעו, הושם בדרך כלל בכוח הפרטי שלו לתקופת התבוננות. לאחר אותה תקופה היה החפץ מושם באחד המחסנים, כמוצג ארכיוני לשימושם של יתר החכמים. וכך ניתן היה למצוא בחבורה זו, אף חכמים כאלה, שברבות הימים חדלו לצאת כלל מההיכל, ומסעות המחקר שלהם הסתכמו בשיטוט מהורהר ברחבי המחסנים, כשהם בוחנים בקפידה את החפצים שהשליכו לשם עמיתיהם.

על-אף שחלק הארי כאמור, של מחקרם היה מתבצע ביחידות, היו לחכמי היכל הצורה כינוסים שבהם הם היו חולקים עם עמיתיהם את השיגור במחקרם. לאדם מבחוץ היו כינוסים אלה נראים לבטח מוזרים וכמעט נטולי משמעות, אבל חכמי הצורה הפיקו מהם חומר רב להרהור, ואפילו הנאה מרובה. כינוס שכזה באולם המרכזי היה קורה בדרך כלל ללא הכנה מוקדמת.

לאולם הגדול העגול שמרכז היכל הצורה, היתה רצפה חולית. שכבה עבה של חול רך וזהוב כיסתה את כל קרקעית האולם, עד לכתלים הלבנים של הסלע. בכל עת נמצאו שם חכמים אחדים, רבוצים על הקרקעית הרכה, נזכרים מבלי משים, בתוך הרהוריהם, תלמים בחול. חלקם אפילו קברו את החלק התחתון של גופם בחול הקריר וכך היו נשארים לשעות רבות של הרהורים, לרוב נועצים מבטים בפיסת השמים העגולה הניבטת מהפיר הגזור כמעגל מושלם בדיוק באמצע קימור התקרה. עד שלפתע הם מתנערים, ושבים לכוח הפרטי שלהם או יוצאים למסע חיפש מחודש. לעיתים היו אי אילו חכמים יוצאים מהכוח אל האולם עם חפץ בידיהם. ואז חיפשו לקשור שיחה עם עמיתיהם השרועים באולם. הם בקשו לספר את סיפורו של החפץ, ואולי יותר מכך את סיפורם שלהם שנגע בחפץ. לא תמיד צלחה השיחה הזו, לעיתים היא גוועה עד מהרה מחוסר עניין של השומעים. אולם לעיתים גילו השומעים עניין של ממש, ואז כשמדובר היה

בכמה חכמים שיצאו עם חפציהם, קם ועלה דיאלוג הנוגע לחפצים ולבני אנוש. כשדיאלוג שכזה היה עולה וצולח, היו יוצאים עוד ועוד חכמים עם חפצי ההתבוננות שלהם. אז מעין אות בלתי נראה היה עובר בין משרתי ההיכל, והם היו מעלים אור בכל האבוקות שהיו תלויות סביב, על קירות האולם המרכזי. אז היו זורמים מכל הכוכים, חכמים וחפצים לרוב. וכולם היו מתיישבים במעגלים סביב מרכז ההיכל והטקס היה מתחיל.

איש איש בתורו, הם נשאו את החפץ שבחרו אל מרכז האולם והציבו אותו שם לעין כל. הבה נאמר לצורך הדגמה שהחפץ הראשון שהניח החכם הראשון היה עצמות כנף של איזו ציפור גדולה, אולי יען? זמן מה לא היה קורה דבר. כולם היו יושבים בשקט ונועצים מבטים בכנף השלדית. לפתע היה מתרומם וקם אחד החכמים וסוּחב איתו אבן חלקה בעלת צורה יוצאת דופן. בסיסה רחב וממנו עולה ומתרומם מעין צוואר אבן שראשו קטום. הוא מרים את האבן בשתי ידיו מניח אותה במרכז, לצד עצמות הכנף. אז הוא כורע על ברכיו כשהוא שולף חבל נצרים מכיסו, הוא קושר במהירות ובמיומנות את הכנף לאבן. נהמות הסכמה אחדות נשמעות מקרב הקהל, מלוות את החכם בשובו למקומו. הפעם השעות קצרה. כמעט מיד קם חכם אחר ממקומו והוא נושא למרכז חבית עץ ריקה, אולי של שמן. החכם עומד לרגע ליד החפץ החדש שכעת הוא מעין עגור אבן כרות ראש, אז הוא מציב את חבית העץ ומעמיד עליה את עגור האבן. במהירות הוא שולף מכיס חלוקו פקעת חבלים, מלפף וקושר את הרכיבים יחדיו. עכשיו קיבל עגור האבן גוף רחב מגושם, שבמידה רבה לועג לכנף המדלדלת שחוכרה אליו. המעשה הזה לא זוכה לתגובה מהקהל. אחריו ניגש אחר כשבידו סכין צור ארוכה שידית העץ שלה ניטלה. הוא בא עם החרב הלבנה הזו אל היצור המכונף הבלתי מעופף הזה, שוהה לידו לרגע של כבוד או הרהורים, ואז באחת נועץ את הסכין הגדולה בקרבי העץ של היצור. כפיסי עץ רקוב ניתזים לעברים. הפעם נשמעות נהמות עידוד והסכמה רבות יותר. אפילו תיפוף קצבי ונקישות חפצים. אחרי הפוגה ארוכה יותר שנותנת להדי המעשה הדרמטי שישקעו בחול הרך. קם עכשיו חכם אחר, הפעם מדובר בחכם קשיש, כפוף, קטן קומה, שגורר את רגליו אל מרכז האולם, מכיסו משתלשלים חוטים ומקלות, אבל ידיו ריקות. הוא כורע ברך לפני גוויית העגור, ושולף באיטיות את סכין הצור מגוף החבית ומניח אותה בצד. אז

הוא מרים את החבית שעליה האבן והכנף, מרים אותה מעל לראשו, מתיישב תחתיה וחובש אותה עליו.

מה עכשיו?

את המעשה הזה הקהל מתקשה לקבל. היצירה החדשה אינה מתקבלת על הדעת! עגור האבן שיש לו כנף שלדית אחת וגופו חבית עץ מפולחת, יש לו עכשיו רגלי אדם מציצות מתחת ועיני אדם שאישוניהם בהירים וקמטי צחוק מעטרים אותם מכל עבר, מציצים מהקרע שבבטן העץ. מעשיהו המחוייך של החכם הקשיש ששובר בבוטות את הקו הברור כל כך בין שיחת החפצים לבין האנוש המשוחח, הוא ככל הנראה, בשלב זה, מעל ליכולתם או נכונותם של חכמי הצורה. הקסם נשבר, והם חוזרים איש איש לחדרו.

אולם לעיתים נמשכת ההתוועדות הזו שעות ארוכות, וחפצים באים והולכים מושמים ונלקחים נקשרים ונפרמים. וכל חפץ נושא עימו מטען רוח אנושית שחורג ופורץ הרחק מגבולות גופו, והדיאלוג הזה של החפצים פורט על נימים עדינים של זיכרונות והקשרים. חכמי הצורה משוחחים כך איש אל נפש רעיהו ברבדים שכאלה שלעיתים נדירות יצליחו בני אנוש לתקשר כך ביניהם.

אולם הבלבול שיצר הקשיש קטן הקומה, היה כעין וכאפס לעומת הבלבול שהביא עליהם צירופו של תרח להיכל הצורה.

ראשית, מעולם לא הותרה אישה להיכנס אל הכוכים הפרטיים של חכמי ההיכלות, ותרח הכניס לחדרו שבהיכל את אמתלאי שלו ובכך העלה את חמתם של כל יושביו. שנית החיות המושלמות שיצר מהעצים והאבנים גרמו למהומה שכמותה לא נודעה בהיכלות מעולם.

אנשי היכל הצורה לא יצרו כך. לא בגסות רוח פולשנית שכזאת. הם פגשו את העולם וטיפלו בחפציו פחות או יותר כפי שהם. עניינם לא היה ביצירת חפצים חדשים, אלא בהקשבה לקולות שנושאים איתם החפצים הקיימים. – לא ניתן גם ליצור חפצים כמו כל קדר נחות ועת ובעונה אחת גם להאזין להם!

כך טענו. אולם לא די בכך, ה"חפצים" של תרח ושל האישה שהביא עמו, היו להם חיים משלהם, בעולם המעשה.

החפצים שחכמי היכל הצורה, מצאו מן המוכן וחברו זה לזה, חיו ועפו, צחקו ובכו ואמרו את דברם בעולמות שבתוך ראשו של המתבונן בהם. אולם החפצים שיצרו תרח ואמתלאי זלגו מהעולם הפנימי אל עולם המעשה. והדבר הזה טרף עליהם את דעתם.

לא ידוע אם מישהו מחכמי ההיכל ראה כמו עיניו כישוף קודם לכן, או דברים כיוצא בו, שאינם נעוצים בתוך תבניות המציאות המוכרת. כאלה שחומקים מהמערך הקיום הסגור של סיבה ומסובב. כולם ידעו ושמעו מהעבר הרחוק על מציאותם של דברים שכאלה, אולם מוסכם היה על הכל שאותם דברים נגזרו בתוך הדמיון והחלום של בני האדם. הפריצה הזו של הדמיון החוצה היתה בעיניהם מעשה פריצות שלא יעשה.

אלא שכפי שקורא על פי רוב, מכופף עולם הרוח את ראשו ושח בפני עולם הממון והכוח. ומה יעשו, אם המלך חפץ ביקרו של תרח והאישה אשר איתו?! מה גם שהמלך, איש רוח הוא בעצמו, או לפחות כך הוא טוען.

באשר ליתר ההיכלות – נקל לשער מה היה פועלם של שוכני היכל הקול והיכל התנועה. באשר להיכל האדמה, ובכך היכל שכזה היה מכונה בפנינו כיום, ככל הנראה, היכל המדע, או שם כיוצא בו. שכן בהיכל זה היו עוסקים בחכמות שימושיות לצרכי החיים השוטפים, לעיצוב מבנה העיר, ולחקר השימושים שיכולים בני אנוש לעשות בכל הקיים על פני האדמה. אף תוכניתו של המגדל המפורסם, הוכנה בהיכל זה.

אין אנו מוסיפים עוד ודנים ביתר ההיכלות, גם משום שהמהפכה שהביא איתו תרח להיכל הצורה, חצתה קווים והיכלות וזרתה מהומה ומבוכה בהיכלות ארכד.

איזו תכונה אחדותית קיצונית היתה באיש הזה, שגרמה לו לרצות לאחד את כל שראו עיניו. את כל העולם שסביבו. והדיון העכשווי נסב בהיכלות בעיקר בסוגיה, האם תכונה זו שבאישיותו של חביב המלך, היא תוצר של ראייה מופלגת אל תוך צורתם הראשונה של הדברים. או שהיא מעין עיוורון למגוון ולעושר הפריטים שמלא את המציאות. האם החיים המפכים בדבורת דבש הם אותם חיים המפכים בדוב דרומי ענק?! והאם ניתן להרחיק עוד ולטעון שגם בעצים ובאבנים מפכים חיים? אותם חיים?!

הרבה עסקו בהיכל הצורה בבחינת התחושות העולות לנוכח איזו תדמית חיה שלכאורה מהדהדת בחפצים הדוממים. במעין בת קול ואפילו כעין

אמירה היוצאת לכאורה מחפצי האדם ומהחפצים ילידי הטבע, כשמחברים ביניהם או אפילו כששמים אותם זה בצד זה, אולם המילים שאמרו החפצים נבעו מתוך ליבו של המאזין להם ולא מהחפצים עצמם. הנוכרי הזה והאישה אשר איתו, הביאו חיים לעצים ולאבנים שפיסל, ומעבר לכך הוא העז לטעון שהמילים שיצאו מהחפצים, אף אותם חפצים דוממים שמלאו את מחסני היכל הצורה, המילים הללו נובעות מהחפצים עצמם, והמאזין רק מחדד את אוזניו לשמוע. וזאת הן רק עובדה מתבקשת לאור טענתו הסוברת כי החפצים והמאזין להם הם כולם – אחד. רוח אחת מנשבת לעצמה.

אחדותה של רוח האדם, כך גרס תרח, זורמת בגוף וברוח, בחכמה וברגש האנושי, בצורה, בקול ובתנועה – הכל אחד, כל היקום הסובב הוא בבועה של רוח האדם האחת שלא רק מכילה אותו בתפישת רוחה אלא גם יוצרת את בבועת היקום בתוכה. לחלק את מרכיבי המציאות כך, על פי נטיותיהם, תכונות גופן, פעולותיהם או השימושים שלהם, לגדור אותם בהיכלות, פרושו של דבר כניעת רוח האדם לאשליית הטבע.

תרח עומד היה שעה ארוכה בהיכל הגרנית של ארכד, באולם הפתוח המשקיף אל אגם חמר, עומד ומדבר. מדבר ומדבר, והמלך עומד ומקשיב. מאיפה היו לו לרכיכה הזו, זה שנולד לשמיני, מאיפה לו העוז והמילים לעמוד כך לפני המלך הראשון של בני אנוש? !
והמלך הצעיר והתוסס הזה, שגאותו הרקיעה הרבה מעבר למגדל שטרם נבנה, מאיפה היתה לו הקשבה סבלנית ומלאה למקלון מסוקס זה, שאיש לא הקשיב קודם לכן לדבריו? !
הדברים שאמר תרח הדהדו בקירות הנכונים של הלב הרם של ארכד.

אחדות רוח האדם !

המרד שהלך והתעצם בליבו כנגד זה שכלא את האדם בגוף הזמן. עמד ולבש אז צורה אחדותית קשיחה וברת עמידה.

הנה המלך מזמין את תרח לסעוד פת ערבית על שולחנו. עוד הם סועדים ובא המנגן בחלילו להנעים את סעודתם. עוד הוא מנגן בחלילו המאנפף והנה אישה הנדמית לתרח כאותן נשים מהשוק של חרן, באה לחולל בצעיפיה לפנייהם לקול הניגון.

ותרח נפשו רחבה עליו מני ים. עד שעולה הספק אם האדם הראשון ידע רחבות שכזו בפסעו יחידי בגן הקדמון. מעולם לא נפער לרווחה שכזו השער שבין החלום למציאות כמו שהוא נפתח לפניו עכשיו. צפים ועולים מאמרים סתומים לוטים באבק, שדומה כאילו איש לא נתן עליהם את הדעת קודם לכן, מעולם. דברים שנאמרו בזה שהשמים צופים עליו, ומצפים לו. מעולם לא הקשיב איש לדבריו כמו שמקשיבים לו עכשיו. ומאחר וכך הוא לא חדל מדבר.

"הצלילים הללו שמפיק החליל, הנה ראה עד כמה מתרוננת הרוח למשמע צלילים כה שונים שמצטרפים בכל זאת לניגון אחד. כמו סתם מילים שצפות, אבודות באוויר וגורמות לנו לאי נחת עד כדי מצוקה, כשפתאום אנו מגלים בהם תבנית – הנה המילים הצטרפו למשפט אחד ובעל משמעות. איזה אושר אנו חווים אז! הרוח האחת שלנו מקבלת את אישורה, את האישור לקיומה באחדותה!

כשהרקדנית מחוללת לפנינו..." אומר תרח, קם מהשולחן, ועם גביע מלא למחצה בידו, הוא רץ לעבר הרקדנית, וזו בחיוך עגבים מכניסה אותו למעגל ריקודה, סובבת סביבו במחול, מרפרפת בצעיפיה על גופו ועל פניו, מחליקה נוגעת-לא נוגעת בשער הקש הסומר שלו.

"כשהיא שולחת כך את זרועותיה, משכלת את רגליה, מעקלת את גווה – הבט..."

"וכל תנועה כשהיא לבדה..." ותרח חיקה בזרועותיו ובגופו את ריקוד הרקדנית במחוות מקוטעות.

"תנועות בודדות, חסרות חן, חסרות פשר, עוויתות של חיה עם בעיות עיכול."

ואכן, גם אם לא היה תרח משתדל כל כך להמחיש את דברו, בתנועות מקוטעות, חוסר החן בתנועותיו היה טבעי לגמרי, וקרטועי הגוף המקלי שלו גרמו למלך לעקם את שפתיו לכדי חיוך.

"ואולם הבט כיצד המחול הנובע מרוח האדם הופך את הקטעים לזרימה אחת אחידה", תרח סימן באויר, באצבעו הארוכה את זרימת תנועותיה של הרקדנית, "האחדות הזאת, יש בה משפטים אפילו נאום שלם עם שאלות המצפות לתשובה". ועכשיו הוא הצביע למעלה על זרועותיה של הרקדנית שהונפו מעלה, למלא ארכן, "ותשובה. הנה התשובה באה." כעת צנחו זרועותיה כמו מפלי מלמלה כשזרד אצבעו אל תרח מלווה אותן. "ועכשיו

הכל אחד, זורם כנהר אחד. המנגן, החליל על נקביו, הניגון, הרקדנית, הריקוד, אנו המאזינים..."

אז נדלקה לפתע בראשו של תרח נורת אזהרה חמורה – מה לך נמהר משלח כך את לשונך? ! מה פרוש ה"אנו" זה שלך? ! שוטה נמהר! באיזו קלות ראש אתה כולל את עצמך עם המלך? !

אולם המלך, או שלא שת ליבו או שלא אכפת היה לו, כלל לא הגיב לחוצפה, ותרח מיהר להכביר עליו מילים נוספות על אחדות הרוח האנושית, לכסות על החוצפה, ומבלי שיוכל לכסות על הגאווה שננצעה לפתע עמוק בליבו – הנה "אנו" המלך ואני...

והמלך מביט ומקשיב ורוחו הומה. הנה הן ידע כל זאת בחוש, אולם חסרו לו המילים. כל כך חסרו המילים, עד שקשה היה להמשיך ולבנות את מגדל הרוח ההולך וצומח בקרבו.

– אינסוף של אינסופים, נערמים עליך באשליה שקרית של מציאות, כדי לטרוף את דעתך, כדי לבלבל אותך, להכניע את ליבך! אולם, הנה המילים שנאמרות עכשיו, אליו, בקול קלוש ורועד ובמעין ניגון מאנפף, הם המילים שהיה חסר.

רוח האדם היא אחד.

כשם שאחד הוא זה שעומד כנגדה.

בעזרת המילים הללו יבנה המגדל בלבבות.